WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)
z dnia 26 maja 2005 r.*

W sprawie C-249/04

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez cour du travail de Liège, section de Neufchâteau (Belgia) postanowieniem z dnia 9 czerwca 2004 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 czerwca 2004 r., w postępowaniu:

José Allard

przeciwko

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti),

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, P. Kūris i J. Klučka (sprawozdawca), sędziowie,

* Język postępowania: francuski.

rzecznik generalny: F.G. Jacobs,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Institut national d'assurances sociales pour les travailleurs indépendants (Inasti) przez L. Paeme'a, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu belgijskiego przez E. Dominkovits, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez P. Gentiliego, avvocato dello Stato,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez D. Martina, działającego w charakterze pełnomocnika,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 13 i nast. rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, zmienionego i uaktualnionego rozporządzeniem Rady (EWG) nr 2001/83 z dnia 2 czerwca 1983 r. (Dz.U. L 230, str. 6, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1408/71"), jak również art. 48 i 52 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 39 WE i 43 WE).

2 Wniosek ten został złożony w ramach toczącego się przed cour du travail de Legie, section de Neufchâteau (sądem pracy w Liège, oddział Neufchâteau) postępowania pomiędzy J. Allardem a Institut national d'assurances pour travailleurs indépendants (krajowym zakładem ubezpieczeń dla osób prowadzących działalność na własny rachunek, zwanym dalej „Inasti") w sprawie zapłaty i sposobu naliczania „składki ograniczającej" należnej za rok 1985 na podstawie rozporządzenia królewskiego nr 289 z dnia 31 marca 1984 r. (*Moniteur belge* z dnia 7 kwietnia 1984 r., str. 4370, zwanego dalej „rozporządzeniem królewskim").

Ramy prawne

Uregulowania wspólnotowe

3 Artykuł 13 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 stanowi:

„Z zastrzeżeniem art. 14c osoby, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, podlegają wyłącznie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego. [...]".

4 Artykuł 14a ust. 2 tego rozporządzenia stanowi:

„Osoba zwykle prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na terytorium którego zamieszkuje, jeżeli wykonuje jakąkolwiek część swojej działalności na terytorium tego państwa. [...]".

5 Artykuł 14d ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Osobę określoną w art. 14a ust. 2, 3 i 4 [...] traktuje się do celów stosowania ustawodawstwa określonego zgodnie z tymi przepisami jako osobę wykonującą całość czynności zawodowych lub działalności zawodowej na terytorium danego państwa członkowskiego".

Uregulowania krajowe

6 Artykuł 1 belgijskiej ustawy z dnia 6 lipca 1983 r. (*Moniteur belge* z dnia 8 lipca 1983 r., str. 8939) przyznającej pewne szczególne uprawnienia królowi upoważnia go do wydawania wszelkich właściwych przepisów w celu zapewnienia równowagi finansowej wszystkich systemów zabezpieczenia społecznego pracowników najemnych oraz osób prowadzących działalność na własny rachunek.

7 Na podstawie ww. przepisu rozporządzenie królewskie, ustanawiające przepisy tymczasowe dotyczące obniżenia dochodów osób prowadzących działalność na

własny rachunek w celu ograniczenia ciężarów publicznych i zapewnienia równowagi finansowej systemu zabezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność na własny rachunek, wprowadza „składkę ograniczającą", która jest dodatkowym obciążeniem z tytułu działalności zawodowej nakładanym na te osoby w sytuacji, gdy ich dochody z tej działalności w latach 1984, 1985 i 1986 przewyższają dochody z 1983 r.

8 Na podstawie art. 7 rozporządzenia królewskiego Inasti zlecono naliczanie oraz pobieranie tej składki.

9 Ponadto art. 11 prawa naprawczego z dnia 22 stycznia 1985 r. (*Moniteur belge* z dnia 24 stycznia 1985 r., str. 699) zawierającego przepisy dotyczące zabezpieczenia społecznego stanowi, że wpływy ze składek pobranych na podstawie rozporządzenia królewskiego są przeznaczone na rzecz systemu emerytur i rent rodzinnych dla osób prowadzących działalność na własny rachunek.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

10 J. Allard, obywatel Belgii, mający miejsce zamieszkania w Belgii, prowadzi działalność na własny rachunek jednocześnie w Belgii oraz we Francji. Inasti wezwał go do zapłaty składki ograniczającej za lata 1984 i 1985.

11 Wskutek odmowy przez J. Allarda zapłacenia tej składki Inasti wystąpił do tribunal du travail d'Arlon (sądu pracy w Arlon), który w dniu 5 grudnia 2000 r. nakazał J. Allardowi zapłatę wspomnianej składki.

12 J. Allard wniósł więc apelację do sądu krajowego. Zdaniem skarżącego, przy naliczaniu wysokości składki za rok 1985 Inasti niesłusznie wziął pod uwagę dochody uzyskane przez niego we Francji. J. Allard wystąpił więc o jej obniżenie.

13 W tych okolicznościach cour du travail de Liège, section de Neufchâteau postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 13 i nast. rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 [...] sprzeciwiają się temu, by składka tego rodzaju jak składka ograniczająca należna na mocy [...] [rozporządzenia królewskiego] była naliczana od dochodów z działalności zawodowej, wliczając w to dochody uzyskane z działalności zawodowej na terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo opodatkowania, w sytuacji gdy z tytułu zapłaty składki osobie prowadzącej działalność na własny rachunek nie przysługuje od tego pierwszego państwa żadne świadczenie o charakterze socjalnym lub innym?

2) Czy traktat rzymski z dnia 25 marca 1957 r. ustanawiający Wspólnotę Europejską, a w szczególności jego art. 39 i 43 (dawne art. 48 i 52), sprzeciwia się temu, by obowiązek zapłaty tak naliczonej składki dotyczył osób prowadzących działalność na własny rachunek, korzystających ze swobody przepływu?".

W przedmiocie pytania pierwszego

14 W pierwszym z postawionych Trybunałowi pytań sąd krajowy zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 13 i nast. rozporządzenia nr 1408/71 sprzeciwiają się pobieraniu w danym państwie członkowskim takiej składki jak „składka ograniczająca" od całości dochodów osoby prowadzącej działalność na własny rachunek, mającej miejsce zamieszkania na terytorium tego państwa, ale prowadzącej działalność zawodową na własny rachunek jednocześnie na terytorium państwa miejsca zamieszkania oraz innego państwa członkowskiego.

15 Zarówno z treści postanowienia odsyłającego, jak i ze sformułowania pierwszego pytania wynika, że sąd krajowy wyraża wątpliwości w kwestii stosowania rozporządzenia nr 1408/71 w odniesieniu do składki, której uiszczenie nie uprawnia w zamian do żadnego świadczenia o charakterze socjalnym lub innym. Sąd krajowy uważa w istocie, że składka ograniczająca jest zbliżona raczej do „formy podatku nadzwyczajnego" niż do składki na ubezpieczenie społeczne wchodzącej w zakres przedmiotowy stosowania rozporządzenia nr 1408/71, określony w jego art. 4.

16 Należy najpierw przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż do celów stosowania rozporządzenia nr 1408/71 kryterium rozstrzygającym jest kryterium szczególnego przeznaczenia na finansowanie systemu zabezpieczenia społecznego danego państwa członkowskiego. Istnienie lub brak świadczeń wzajemnych jest więc pod tym względem bez znaczenia (wyroki: z dnia 15 lutego 2000 r. w sprawie C-34/98 Komisja przeciwko Francji, Rec. str. I-995, pkt 40 oraz w sprawie C-169/98 Komisja przeciwko Francji, Rec. str. I-1049, pkt 38).

17 W niniejszym przypadku bezsporne jest, że wpływy ze składki ograniczającej są przeznaczone na rzecz systemu emerytur i rent rodzinnych dla osób prowadzących działalność na własny rachunek.

18 Wynika z tego, że rozporządzenie nr 1408/71 stosuje się do takiej składki jak składka ograniczająca.

19 Jak Trybunał już orzekł, z brzmienia art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 wynika, że z zastrzeżeniem jego art. 14c osoba prowadząca działalność na własny rachunek, do której stosuje się to rozporządzenie, podlega wyłącznie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego. Z brzmienia art. 14a ust. 2 wynika również wyraźnie, że jeżeli dana osoba zwykle prowadzi działalność na własny rachunek na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich, podlega ona ustawodawstwu państwa członkowskiego, na terytorium którego zamieszkuje, jeżeli wykonuje część swojej działalności na terytorium tego państwa członkowskiego (zob. postanowienie z dnia 20 października 2000 r. w sprawie C-242/99 Vogler, Rec. str. I-9083, pkt 19).

20 Z powyższego wynika, że w niniejszym przypadku J. Allard, zgodnie z rozporządzeniem nr 1408/71, podlega wyłącznie systemowi zabezpieczenia społecznego ustanowionemu na mocy przepisów belgijskich (zob. analogicznie ww. postanowienie w sprawie Vogler, pkt 20).

21 Ponadto art. 14d ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 uściśla, że osobę określoną w art. 14a ust. 2 tego rozporządzenia traktuje się, jak gdyby prowadziła całą działalność zawodową lub wykonywała wszystkie czynności zawodowe na terytorium danego państwa członkowskiego (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 marca 1994 r. w sprawie C-71/93 Van Poucke, Rec. str. I-1101, pkt 24).

22 W konsekwencji osoba znajdująca się w takiej sytuacji jak ta przedstawiona w postanowieniu odsyłającym, która prowadzi działalność na własny rachunek jednocześnie w Belgii i we Francji, z tytułu tej drugiej działalności podlega obowiązkowo właściwym przepisom belgijskim na takich samych zasadach, jak gdyby prowadziła tę działalność na własny rachunek w Belgii (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Van Poucke, pkt 25).

23 Z powyższego wynika, że składka na ubezpieczenie społeczne tego rodzaju jak składka ograniczająca, należna od J. Allarda w Belgii, powinna być naliczana przy uwzględnieniu dochodów uzyskanych we Francji.

24 Na pierwsze pytanie należy więc udzielić odpowiedzi, że art. 13 i nast. rozporządzenia nr 1408/71 wymagają, aby składka tego rodzaju jak składka ograniczająca była naliczana od dochodów z działalności zawodowej, wliczając w to dochody uzyskane na terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo, którego socjalne przepisy prawne są właściwe, w sytuacji gdy z tytułu zapłaty składki osobie prowadzącej działalność na własny rachunek nie przysługuje od tego pierwszego państwa żadne świadczenie o charakterze socjalnym lub innym.

W przedmiocie pytania drugiego

25 W drugim z postawionych Trybunałowi pytań sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy art. 48 i 52 traktatu sprzeciwiają się temu, by obowiązek zapłaty tego rodzaju składki na ubezpieczenie społeczne jak składka ograniczająca dotyczył osób prowadzących działalność na własny rachunek, korzystających ze swobody przepływu.

26 Na wstępie należy odnotować, że art. 48 traktatu WE odnoszący się do pracowników najemnych nie znajduje w niniejszym przypadku zastosowania, ponieważ J. Allard prowadzi działalność na własny rachunek. W konsekwencji Trybunał rozpatrzy wyłącznie tę część pytania, która dotyczy art. 52 traktatu.

27 Z odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze wynika, że do celów naliczenia składki ograniczającej należnej od osób prowadzących działalność na własny rachunek i znajdujących się w sytuacji J. Allarda właściwe przepisy rozporządzenia nr 1408/71 wymagają uwzględnienia dochodów uzyskanych w innym państwie członkowskim.

28 Należy najpierw przypomnieć, że Trybunał orzekł już po pierwsze, że w dziedzinie zabezpieczenia społecznego zasada stosowania tylko jednego ustawodawstwa ma na celu uniknięcie problemów mogących wyniknąć z jednoczesnego stosowania kilku ustawodawstw krajowych, a po drugie, że podporządkowanie pracownika ustawodawstwu państwa członkowskiego jego miejsca zamieszkania w przypadku prowadzenia jednej lub kilku działalności na własny rachunek na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich nie jest pozbawione słuszności (zob. ww. postanowienie w sprawie Vogler, pkt 26 i 27).

29 Następnie należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 52 traktatu WE ograniczenia swobody przedsiębiorczości obywateli jednego państwa członkowskiego na terytorium innego państwa członkowskiego są zakazane, a swoboda przedsiębiorczości obejmuje podejmowanie i wykonywanie działalności prowadzonej na własny rachunek, na warunkach określonych przez ustawodawstwo państwa przyjmującego dla własnych obywateli.

30 Wreszcie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zakazane przez traktat jako ograniczające swobodę przedsiębiorczości są w zasadzie wyłącznie takie środki krajowe, które mogą ograniczać lub utrudniać korzystanie z podstawowych swobód zagwarantowanych w traktacie (zob. podobnie wyroki: z dnia 31 marca 1993 r. w sprawie C-19/92 Kraus, Rec. str. I-1663, pkt 32 i z dnia 30 listopada 1995 r. w sprawie C-55/94 Gebhard, Rec. str. I-4165, pkt 37).

31 Tak więc bezsporne jest, że poprzez poddanie całości dochodów osób prowadzących działalność na własny rachunek w kilku państwach członkowskich jednemu ustawodawstwu socjalnemu rozporządzenie nr 1408/71 zmierza do ogólnego celu, którym jest zapewnienie swobodnego przepływu pracowników najemnych oraz osób prowadzących działalność na własny rachunek wewnątrz Wspólnoty, z poszanowaniem rozwiązań właściwych poszczególnym ustawodawstwom krajowym, a także ma na celu zapewnienie w możliwie największym stopniu równego traktowania wszystkich osób wykonujących pracę na terytorium danego państwa członkowskiego, jak również unikanie stawiania w niekorzystnej sytuacji pracowników korzystających ze swobody przepływu (zob. podobnie wyrok z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie C-68/99 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. str. I-1865, pkt 22 i 23).

32 Z powyższego wynika, że stosowanie art. 13 i nast. rozporządzenia nr 1408/71 nie może w tym przypadku ograniczyć lub utrudnić korzystania z podstawowych swobód zagwarantowanych w traktacie, lecz przeciwnie, przyczynia się do ułatwienia korzystania z nich.

33 W konsekwencji przepisy krajowe wykonujące wspomniane postanowienia, uwzględniające w celu naliczenia składki ograniczającej należnej od osób prowadzących działalność na własny rachunek i znajdujących się w sytuacji J. Allarda dochody uzyskane w innym państwie członkowskim, nie stanowią ograniczenia swobody przedsiębiorczości.

34 Sądowi krajowemu należy więc udzielić odpowiedzi, że art. 52 traktatu WE nie sprzeciwia się temu, by obowiązek zapłaty tego rodzaju składki jak składka ograniczająca, należnej w państwie członkowskim miejsca zamieszkania i naliczanej przy uwzględnieniu dochodów uzyskanych w innym państwie członkowskim, dotyczył osób prowadzących działalność na własny rachunek w obu państwach członkowskich.

W przedmiocie kosztów

35 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuły 13 i nast. rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, zmienionego i uaktualnionego rozporządzeniem Rady (EWG) nr 2001/83 z dnia 2 czerwca 1983 r., wymagają, aby składka tego rodzaju jak składka ograniczająca należna na mocy rozporządzenia królewskiego nr 289 z dnia 31 marca 1984 r. była naliczana od dochodów z działalności**

zawodowej, wliczając w to dochody uzyskane na terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo, którego socjalne przepisy prawne są właściwe, w sytuacji gdy z tytułu zapłaty składki osobie prowadzącej działalność na własny rachunek nie przysługuje od tego pierwszego państwa żadne świadczenie o charakterze socjalnym lub innym.

2) **Artykuł 52 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 43 WE) nie sprzeciwia się temu, by obowiązek zapłaty tego rodzaju składki jak składka ograniczająca, należnej w państwie członkowskim miejsca zamieszkania i naliczanej przy uwzględnieniu dochodów uzyskanych w innym państwie członkowskim dotyczył osób prowadzących działalność na własny rachunek w obu państwach członkowskich.**

Podpisy